

forslag nr. 26, § 27, således ændret, ændringsforslagene nr. 27—29, § 28, således ændret, ændringsforslagene nr. 30 og 31, § 29, således ændret, ændringsforslagene nr. 32—34, § 30, således ændret, ændringsforslagene nr. 35—37, § 31, således ændret, ændringsforslagene nr. 38—40, § 32 således ændret, §§ 33—38, ændringsforslag nr. 41, § 39, således ændret, § 40 ændringsforslag nr. 42, § 41, således ændret, § 42, ændringsforslag nr. 43 og § 43, således ændret,

vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går herefter til fornyet udvalgsbehandling.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om værnepligt.

(Første behandling findes i tidenden sp. 776; udvalgets betænkning findes i tillæg B. sp. 723).

Udenfor betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, de stillede ændringsforslag samt spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under eet.

Ordføreren (Victor Gram): Jeg vil gerne henlede opmærksomheden på, at der har indsneget sig en enkelt fejl i betænkningen. Det er på side 2, 1. spalte, 4. stk., linie 7, hvor ordet „udskrives“ skal erstattes med ordet: „indkaldes“.

Som det iøvrigt fremgår af betænkningen, har udvalget drøftet forskellige spørgsmål under samråd med den højtærede indenrigs- og boligminister og den højtærede forsvarsminister. Drøftelserne har bl. a. drejet sig om tre forhold, nemlig anmeldelsespligten for rejser og ophold i udlandet, psykologers anvendelse eller medvirken ved sessionsbehandlingen og ved bedømmelse af værnepligtige, efter at aftjeningen af værnepligten er påbegyndt, og spørgsmålet om de mere langvarige udsættelser.

Hvad det første spørgsmål angår, er drøftelserne resulteret i ændringsforslag nr. 8, som indskrænker anmeldelsespligten til kun at omfatte rejser af en varighed på 6 måneder eller derover.

Med hensyn til psykologers medvirken ved sessionsbehandlingen og eventuelt ved bedømmelse af de værnepligtige, efter at aftjeningen af værnepligten er påbegyndt, har der i udvalget været enighed om ønskeligheden af en udvidelse på dette område. Lovforslagets formulering åbner jo mulighed for en stigende anvendelse af psykologer, og den højtærede indenrigs- og boligminister og den højtærede forsvarsminister har overfor udvalget givet udtryk for, at det er deres hensigt at forsøge en udvidet anvendelse af psykologer, efterhånden som antallet af fagpsykologer iøvrigt gør det muligt. Forholdet er jo iøvrigt i dag dette, at der ikke er psykologer nok, til at man kan gennemføre psykologiske prøver ved alle sessioner.

Endvidere har udvalget beskæftiget sig med de mere langvarige udsættelser. Det er udvalgets opfattelse, at sådanne udsættelser såvidt muligt bør undgås både af hensyn til de værnepligtige selv og til forsvaret. Mange forhold taler til fordel for dette synspunkt, bl. a. at tilpasningen bliver vanskeligere, når man først bliver indkaldt i slutningen af tyverne; der er ligeledes færre anvendelsesmuligheder indenfor forsvaret netop for den aldersklasse, og man må vel også pege på, at spørgsmålet om særhjælp meget vel kan føre til større udgifter for samfundet, fordi man i den alder vel i de fleste tilfælde har stiftet familie. Udvalget finder derfor anledning til at henstille, at praksis med hensyn til udsættelser skærpes, således at de komplikationer, der opstår i forbindelse med de langvarige udsættelser, bliver så minimale som muligt.

Udvalget har iøvrigt beskæftiget sig med lovforslagets formulering rent redaktionelt. Det drejer sig jo om en lov, som for en væsentlig del henvender sig direkte til den mandlige ungdom, og det er derfor af betydning, at lovens tekst er skrevet i et sprog, som umiddelbart forstås af de unge selv. Det kan ikke nægtes, at lovforslaget havde visse mangler i den henseende, og i samarbejde med den højtærede indenrigs- og boligminister har udvalget derfor foretaget

[Victor Gram.]

en bearbejdelse af de af lovforslagets paragraffer, der direkte henvender sig til de værnepligtige. Resultatet foreligger i ændringsforslagene nr. 1—7 og 9—13, stillet af indenrigs- og boligministeren og tiltrådt af udvalget.

Som det vil fremgå af betænkningen, har udvalget delt sig i et flertal og et mindretal, idet det radikale venstre ikke kan medvirke til lovforslagets gennemførelse. På flertallets vegne skal jeg imidlertid anbefale de stillede ændringsforslag og henstille, at man stemmer for dem og stemmer for lovforslaget ved tredje behandling.

Johs. Christiansen: Det er en god bestemmelse, der nu indføres med hensyn til det nævnt, som værnepligtige fremtidig skal kunne indanke sessionsafgørelser for; men dermed er vel også stort set det eneste gode sagt, der kan siges fra min side om den værnepligtslov, der nu skal gennemføres.

Noget gode kan det i hvert fald efter min opfattelse næppe være, at grænsen for udelukkelse af straffede personer nu fastsættes ved 5 måneders fængsel imod hidtil 4 måneder. Jeg tror ikke, at mentaliteten hos straffede personer er blevet så meget bedre i de senere år, at man uden de allersværeste betænkeligheder kan gå til den ændring, der er tale om her. Ved afgørelsen af, om en straffet person skal kunne udskrives, må sessionskommissionen, som det hedder i § 3, skønne over, om den pågældende er karaktermæssigt uegnet til sådan tjeneste. I en række tilfælde vil det dog vist være mere end vanskeligt på en session at skulle træffe en sådan afgørelse; men vanskelighederne vil da blive endnu større, forekommer det mig, når skønnet nu først skal bringes i anvendelse, hvis straffen har været 5 måneder og derover. Dette er den ene side af sagen. Værre endnu synes det mig, at samtlige straffede værnepligtige med under 5 måneders fængsel nu skal kunne udskrives uden noget nærmere skøn over vedkommendes karakteregenskaber, navnlig når dette ses i lyset af den omstændighed, at værnepligtsalderen som foreslået i § 11 samtidig nedsættes et år. Det, man nu vil gennemføre, er altså, for at sige det kort, at endnu flere straffede personer får mulighed for at påvirke yngre indkaldte, end til-

fældet har været hidtil. Jeg forstår ærligt talt ikke, at man tør.

Den nye bestemmelse om fremtidig at lade værnepligtsalderen indtræde allerede i det 18. år, altså et år tidligere end hidtil, må jeg vende mig imod af flere grunde. Jeg har allerede i det foregående nævnt en af disse grunde, den fare, man løber ved, at de unge mennesker udsættes for en uheldig eller endogså skadelig påvirkning fra personer med forbryderiske anlæg. En anden, og som det forekommer mig meget vægtig grund er den, at den tidlige værnepligtsalder i mangfoldige tilfælde vil kunne gribe yderst forstyrrende ind i de unge mænds uddannelse. Så kan de jo søge udsættelse, vil nogle sagtens ræsonnere. Ja, det kan de, men flertallet fastslår jo, at sådanne udsættelser nu mere må være en undtagelse end en regel. Jeg er bange for, at man her pålægger de unge mennesker større byrder og bereder dem sværere vanskeligheder, end nødvendigt er.

Endelig må jeg mene, at man faktisk har pligt til at løse spørgsmålet om forsvarelig indkvartering og om det fornødne antal duelige befalingsmænd, inden man kræver lovhjælp for større udskrivningsmuligheder.

Under udvalgsbehandlingen har der — det er i hvert fald mit indtryk — ikke været nogen egentlig uenighed om, at sessionsbehandlingen af de værnepligtige bør være så betryggende som vel muligt. Så meget mere mærkeligt forekommer det mig, at man har modsat sig et så naturligt og billigt ønske som det af mig fremførte om at lade sessionslægen være medlem af kommissionen. Nu er lægen kun rådgivende, han er ganske afskåret fra at plædere sine synspunkter under selve afgørelsen i sessionskommissionen. En ordning med denne mangel finder jeg ikke betryggende.

Der kunne være mere at sige om det forslag, som den kompakte majoritet nu vil have ophejvet til lov, men jeg vil ikke forlænge debatten, kun bede flertallet forstå, at med de synspunkter, jeg som mit partis ordfører har gjort gældende her, kan det radikale venstre ikke medvirke til lovforslagets gennemførelse.

Ingmar Wagner: Selvom der af udvalget er stillet ændringsforslag, som betyder et

[Ingmar Wagner.]

vist fremskridt, kan kommunisterne alligevel ikke støtte dette lovforslag. For det første fordi det, som allerede nævnt, betyder, at den værnepligtige alder nedsættes med et år, hvilket ganske afgjort vil få til følge, at indkaldelserne yderligere skal forceres, og dette på trods af, at man er vidende om, at der i øjeblikket bydes soldaterne meget dårlige forhold på kaserne. Skal vi nu have yderligere indkaldelser, vil det sige, at forholdene bliver endnu værre.

Det er også almindeligt bekendt, at der mangler officerer til at tage sig af de værnepligtiges uddannelse. Det er almindeligt bekendt, at soldaterne i øjeblikket klager, og klager ofte, over, at de udsættes for det, de kalder spildt tid, at de venter og venter, fordi de faktisk ikke kan sættes i gang med noget. Også denne tilstand vil med flere indkaldelser blive forværret.

Der er også en anden vigtig ting ved den her foreslåede værnepligtslov, nemlig at det efterhånden vil blive fuldkommen umuligt for de værnepligtige at få udsættelse. Der kan ikke være nogen tvivl om, at hvis man efterhånden vil nægte denne udsættelse, vil det virke meget skadeligt på de unges uddannelse, og særlig hårdt vil det ramme nu, hvor man har den urimeligt lange tjenestetid på 18 måneder. Førhen var det sådan, at studenterne kunne få udsættelse, hvis de ønskede det, men hvordan vil det gå nu? Ja, bemærkningerne til lovforslaget viser jo ganske tydeligt, at der er ikke de muligheder længere, d. v. s. at det ikke fremover vil kunne lade sig gøre for studenterne at få denne udsættelse, hvilket er ensbetydende med, at de skal afbryde deres studium. Der kan heller ikke være tvivl om, at dette, at der ikke kan gives udsættelse, i forbindelse med den lavere værnepligtsalder, også vil gå hårdt ud over arbejdsdommen. Det er som bekendt sådan, at en lærling, en ung mand, som kommer ud af skolen i sit 14.—15. år, står 4 år i lære. Når han så er færdig med sin læretid, ja, så vil han ifølge dette lovforslag gå direkte ind i soldatertrøjen, og med de nuværende 18 måneders tjenestetid betyder det, at han overhovedet ikke når at få nogen rutine i sit fag; dette vil virke ødelæggende for ham, idet han ikke senere hen, når han bliver hjemsendt, har mulighed for at gøre sig

gældende på rette vis i sit fag. Desuden vil det også gå ud over de unge mennesker rent økonomisk; mange lærlinge regner jo med, når den lange læretid med de dårlige økonomiske forhold er udstået, da at have mulighed for at tjene en svendeløn og på den måde rette noget op på deres økonomi. Også dette vil blive udelukket ved denne ændring af værnepligtsloven.

Ud fra disse grunde, den nedsatte værnepligtsalder og de urimeligheder, loven betyder for de unge, er det, kommunisterne vender sig imod det foreliggende lovforslag.

Hans Hansen (Rørby): Jeg vil gerne henviser til mine udtalelser ved forslaget første behandling og til min gruppes principielle stilling overfor værnepligten: at vi altid har erklæret ikke at ville stemme for et militært beredskab, der indeholder tvungen værnepligt.

Jeg skal her ved anden behandling nøjes med at sige om det foreliggende forslag, at det snarere på en vis måde betegner en udvidelse af værnepligten, idet man nedsætter værnepligtsalderen til 18 år, men det forandrer jo ikke lovens princip, tværtimod.

Vi kan derfor ikke stemme for de foreliggende ændringsforslag og heller ikke medvirke til lovforslagets gennemførelse.

Indenrigs- og boligministeren (Kjærboel): Jeg takker udvalget for dets arbejde og flertallet for den betænkning, der er afgivet, og tilslutter mig de synspunkter, som i almindelighed er fremsat af udvalgets ordfører, det ærede medlem hr. Victor Gram.

Det ærede medlem hr. Johs. Christiansen levnedede ikke lovforslaget ret megen ære og var meget utilfreds med det. Han var for det første utilfreds med, at grænsen for udelukkelse af straffede personer fra tjeneste i forsvaret er sat op fra 4 til 5 måneders fængsel. Hertil vil jeg gerne sige, at det nye i lovforslaget på dette punkt jo er, at man har forladt den hidtidige stive ordning, hvorefter udelukkelsen sker automatisk på grundlag af en dom til fængsel i 4 måneder eller derover, til fordel for en ordning, hvorefter beslutning om udelukkelse træffes af sessionen efter et skøn i hvert enkelt tilfælde over den pågældendes karaktermæssige egnethed til militærtjeneste. Da i almindelighed kun fængselsstraffe på 5

[Indenrigs- og boligministeren.]

måneder og derover udstås i statsfængsel og det må anses for nødvendigt som grundlag for sessionens afgørelse at have en erklæring fra fængselsmyndighederne om den pågældendes karakteregenskaber, har det været nødvendigt at sætte grænsen for adgangen til udelukkelse ved fængsel i 5 måneder.

Det ærede medlem hr. Johs. Christiansen udtrykte endvidere betænkelighed ved og tog afstand fra den i lovforslagets § 11 indeholdte bestemmelse om, at sessionspligten fremtidig skal kunne indtræde i det år, hvor den værnepligtige fylder 18 år, og de samme betænkeligheder gav også det ærede medlem hr. Ingmar Wagner udtryk for. Jeg skal ikke nu gentage de mange gode grunde, der kan anføres for, at indkaldelsen af de unge mænd finder sted tidligere, end det efter den hidtidige ordning har været tilfældet. Jeg skal indskrænke mig til at henvise til, at der allerede ved forsvarsloven af 18. juni 1951 er givet adgang til at indkalde de værnepligtige til tjeneste tidligst i det år, i hvilket de fylder 19 år; da sessionsbehandlingen af de værnepligtige almindeligvis finder sted året før indkaldelsen, er den nu i § 11 foreslåede regel altså kun en konsekvens af de regler, der allerede gælder efter forsvarsloven.

Det ærede medlem hr. Johs. Christiansen har endelig beklaget sig over, at udvalgets flertal ikke har kunnet imødekomme hans ønske med hensyn til spørgsmålet om sessionernes sammensætning. Det ærede medlem havde ønsket, at såvel sessionslægen som en psykolog skulle tiltræde sessionerne som faste medlemmer af disse. Som jeg overfor udvalget har givet udtryk for, er de erklæringer, der afgives af lægen og en eventuel psykolog, kun een blandt flere oplysningskilder for sessionen. Af denne grund og fordi det ikke kan udelukkes, at der i fremtiden kan blive tale om til selve sessionen at knytte andre sagkyndige end læge og psykolog, forekommer det mig, at der ikke er nogen grund til at gøre lægen og psykologen til egentlige medlemmer af sessionen. Hertil kommer, at det, således som sessionernes forretningsgang praktisk er tilrettelagt, ville medføre visse vanskeligheder, om lægen og psykologen skulle være medlemmer af sessionen med den deraf følgende

nødvendighed for, at de skulle deltage i den egentlige udskrivning af hver enkelt værnepligtig. Disse synspunkter, der også er tiltrådt af forsvarsministeriet, har udvalgets flertal altså tilsluttet sig.

Med hensyn til spørgsmålet udsættelse vil jeg gerne sige, at det har sine store skavanker, hvis man i altfor høj grad kommer ind på en langvarig udsættelse, således at de pågældende indkaldte kommer op i en ret høj alder. Det er jo ikke udelukket, at der kan gives udsættelse — det er også nævnt i betænkningen — når det er absolut nødvendigt, men i almindelighed tror jeg alligevel, det tjener alles interesser bedst, om man så tidligt som muligt kan indkalde det mandskab, der bliver udtaget ved sessionen.

Ordføreren (Victor Gram): Vedrørende spørgsmålet om udsættelse må det jo tages i betragtning, at det spørgsmål, udvalgsflertallet har beskæftiget sig med, har været de langvarige udsættelser, som man mener på forskellige områder har virket til skade, således som det også nu er blevet nævnt. Men når de ærede medlemmer hr. Johs. Christiansen og hr. Ingmar Wagner siger, at de skærpede regler for udsættelse vil give vanskeligheder, kan det naturligvis ikke være tilfældet. Det er givet, at når det drejer sig om lærlinge eller gymnasiaster, der skal have læretiden udstået eller taget studentereksamen, vil det i almindelighed være rimeligt at give udsættelse, indtil læretiden er overstået, eller indtil vedkommende har taget studentereksamen. Det spørgsmål, vi har taget stilling til her, er udelukkende, om man uden videre skal have fritagelse, når det drejer sig om videregående studier eller videregående uddannelse i almindelighed.

Det ærede medlem hr. Ingmar Wagner gik så stærkt imod en nedsættelse af sessionsalderen. Jeg kunne godt lide at vide, hvad årsagen er til, at kommunisterne har skiftet standpunkt i dette spørgsmål. Såvidt mig bekendt tog det kommunistiske ungdomsforbunds repræsentant i ungdomskommissionen ikke afstand fra ungdomskommissionens betænkning.

Johs. Christiansen: Må jeg sige til den højtærede minister, at jeg i virkeligheden

[Johs. Christiausen.]

såvnede nogle gode argumenter imod de synspunkter, som jeg tillod mig at fremdrage. Det er der formentlig ikke noget at gøre ved, og jeg skal heller ikke gøre forsøg på at forlænge debatten, men om udsættelserne vil jeg gerne gøre et par bemærkninger.

Når denne lov kommer så vidt, at den skal administreres, tror jeg dog, at man skal administrere den med al mulig hensyntagen til de unge mennesker, som af en eller anden grund mener, at de har brug for en udsættelse. Det kan være meget smukt, at administrationen her vil gøre sig til en slags åndelig og timelig formynder for de unge mennesker, men jeg tror alligevel, man skal indrømme de unge, det drejer sig om, den menneskeret, at de selv i væsentlig grad får lejlighed til og mulighed for at skønne over, hvad der tjener dem bedst i så henseende. Det er kun en henstilling, andet kan det jo ikke blive, men jeg håber, at den højtærede minister dog i hvert fald vil tage den til efterretning.

Ingmar Wagner: Jeg vil kun ganske kort sige til udvalgets ærede ordfører, at grunden til, at DKU i sin tid i ungdomskommissionen stillede sig, som den gjorde, var, at der dengang var en anden tjenestetid end i dag. Dengang havde man en tjenestetid på 9—12 måneder. Det ser lidt anderledes ud nu, da der er dobbelt så lang tjenestetid, og derfor føler vi os foranledigede til at se anderledes på det i dag.

Hermed sluttede forhandlingen.

Ændringsforslag nr. 1, § 1, således ændret, ændringsforslag nr. 2, § 2, således ændret, §§ 3—8, ændringsforslagene nr. 3 og 4, § 9, således ændret, ændringsforslag nr. 5, § 10, således ændret, §§ 11 og 12, ændringsforslag nr. 6, § 13, således ændret, ændringsforslag nr. 7, § 14, således ændret, §§ 15—33, ændringsforslag nr. 8, § 34, således ændret, § 35, ændringsforslag nr. 9, § 36, således ændret, ændringsforslag nr. 10, § 37, således ændret, ændringsforslag nr. 11, § 38, således ændret, ændringsforslag nr. 12, § 39, således ændret, §§ 40—43, ændringsforslag nr. 13, § 44, således ændret, og §§ 45—48

vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om folketingets ombudsmand.

(Første behandling findes i tidenden sp. 507; udvalgets betænkning findes i tillæg B. sp. 731).

Udenfor betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, de stillede ændringsforslag og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sættes til forhandling under eet.

Ordføreren (Edel Savnte): Det om denne sag nedsatte udvalg har haft en ret bunden opgave. Lovforslaget var jo dels resultatet af en aftale i forfatningskommissionen, dels vedtaget af et tidligere folketing og gennemført i den form, hvori det var vedtaget af det tidligere folketing.

Udvalget har dels beskæftiget sig med selve lovforslaget, dels har man haft en række forhandlinger med udvalget for forretningsordenen om den fremtidige instruks for ombudsmanden.

Lovforslaget rejste en række tvivlsspørgsmål. Efter § 1 var dommernes embedsførelse i det hele holdt udenfor ombudsmandens virksomhed. Man har drøftet meget nøje i udvalget, senere sammen med den højtærede justitsminister, spørgsmålet om, i hvilket omfang man måtte antage, at dommernes forskellige arbejdsområder faldt ind under begrebet „dommernes embedsførelse“. Der er givet en lang redegørelse herom i udvalgsbetænkningen; jeg skal ikke komme ind på enkeltheder, for den er af en noget spidsfindig juridisk karakter. Derimod vil jeg gerne nævne det almindelige menneskelige syn, som har fundet tilslutning i udvalget: at dommeres og dommerfuldmægtiges arbejdsområde må være under kontrol enten af ombudsmanden eller af klageretten. Det må ikke være sådan, at der er huller i